

УДК 81'276.6(477):378.147

Бондарчук К. С.¹

¹доц. НУ «Запорізька політехніка»

«ЕКОЛОГІЯ» МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В НАУКОВОМУ ТА ПРОФЕСІЙНО-ДІЛОВОМУ ДИСКУРСАХ: КРИТЕРІЙ, ОСОБЛИВОСТІ, МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ

Наукова та професійно-ділова комунікація здійснюється засобами наукового та офіційно-ділового стилів української мови. У наукових текстах визначаються поняття і категорії, формулюються концепції, обґрунтовується доречність подій, здійснюється систематизація знань, що досягається, перш за все, завдяки використанню відповідних лексико-граматичних конструкцій, зокрема усталених терміносполук. Офіційно-ділова комунікація здійснюється за допомогою різноманітних документів, створених органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та їх об'єднань усіх форм власності. Основними стильовими ознаками таких текстів є абстрагованість, узагальненість, логічність, однозначність і точність, ясність і об'єктивність викладу, доказовість, переконливість, аргументація, висновки тощо. Мета нашого дослідження – визначити спільні риси наукового та офіційно-ділового дискурсу, критерії щодо вимог до них відповідно до державних стандартів.

Науковий стиль належить до книжних стилів літературної мови, йому властива ґрунтовна обізнаність із проблемами, монологічність, унормованість мови тощо. Сферою його застосування є наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта. Поруч із загальноживаною лексикою важливе місце у текстах посідають терміни, тобто слова або усталені сполуки, що чітко й однозначно позначають наукове чи спеціальне поняття. Терміни мають низку характерних йому ознак, серед яких – системність, точність, тенденція до однозначності, наявність дефініції. Деякі термінознавці визначають такі ознаки, як нейтральність, відсутність синонімів, які ускладнюють наукове спілкування; інтернаціональний характер для досягнення порозуміння з іноземними фахівцями; стислість, здатність утворювати похідні терміни. Проте вимоги до ідеального терміна далеко не завжди досяжні, особливо в період інтенсивного розвитку науки і

техніки, що спричиняє потребу у великій кількості спеціальних слів на позначення нових понять.

Для запобігання творенню термінів, які можуть порушувати основні вимоги до них, в Україні утворено Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології Держспоживстандарту та Міністерства освіти і науки України (ТК СНТТ), який є єдиним державним органом, що фахово досліджує українську науково-технічну термінологію, організовує та координує розроблення, експертування, затвердження та впровадження українськомовних термінологічних стандартів, забезпечує міжнародну співпрацю й обмін досвідом у галузі стандартизації науково-технічної термінології, бере участь у діяльності відповідних комісій ISO й IEC. За роки своєї діяльності (Комітет засновано в серпні 1992 р.) нагромаджено великий досвід у розробленні концептуальних засад і практичних рекомендацій щодо термінотворення та внормування української науково-технічної термінології. Саме цей доробок дав змогу в 2000 р. розпочати масштабний лексикографічний проєкт – термінографічну серію СловоСвіт. За цей період видано десятки наукових праць, зокрема термінологічні словники з різних галузей знань: інженерії доквілля, інсталяційних та інженерних технологій, теплотехніки та коксохімії, архітектури й будівництва, інформатики й програмування, медицини тощо. У процесі укладання, редагування та видання словників опрацьовано багато термінологічного матеріалу, серед якого словники, монографії, посібники, наукові статті, термінологічні стандарти. Виявилося, що на паперових носіях неможливо розмістити всю наявну інформацію, необхідну для користувача. Тому в 2004 р. було розпочато новий проєкт – розроблення системи для укладання комп'ютерних словників. На сьогодні створено систему для підготовки двомовних тлумачних термінологічних словників PolyDic під операційну систему Windows.

Офіційне спілкування в державно-політичному, громадському, економічному житті, у законодавстві, адміністративно-господарській діяльності здійснюється засобами офіційно-ділового стилю мови, який має як свою специфічну лексику, так і стабільну композицію тексту. Ділові контакти часто реалізуються через посередництво документів, зокрема офіційних та комерційних (ділових) листів, які яскраво репрезентують особливості мовних засобів офіційно-ділового стилю. Документи в Україні оформлюються відповідно до Державної уніфікованої системи документації (ДСТУ 4163-2003). Цей стандарт поширюється на організаційно-розпорядчі документи, встановлює склад їх реквізитів, вимоги до їх змісту, форми і розміщення, до бланків та їх оформлювання. Це стосується й ділової кореспонденції, а саме реквізитів фірмових бланків листа, особливостей побудови тексту.

Отже, наукова та професійно-ділова комунікація має низку спільних рис, зокрема відповідність державним стандартам форми та змісту текстів, лексичного їх наповнення та граматично грамотного мовного оформлення.